

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 669.1:662.71(497.4Mislinja)"1800/1817"

Prejeto: 2. 6. 2008

Alojz Krivograd †

upokojeni zgodovinar in direktor Koroškega muzeja Ravne na Koroškem

Oglarji pri mislinjski železarni od leta 1800 do 1817*

IZVLEČEK

Mislinjsko železarno, ki je delovala od leta 1723 do konca 19. stoletja, so v obdobju med 1800 do 1817 sestavljali trije proizvodni obrati: rudniški rovi v okolici Ribnice na Pohorju in Vitanja, nadalje stavbe za oglarjenje, pripravljanje lesa in drv ter plavž in kovačije. Iz ohranjenih plačilnih list je moč razbrati število oglarjev, količino nakubanega oglja, višino plačila na akord, njihovo premoženje in zadolženost do podjetja. Povprečno je oglarilo 38 oglarjev, ki so letno povprečno nakubali 509 mislinjskih škafov oglja. Podjetje je oglarjem za plačilo nabavljalo živila, blago in tobak. Znesek so jim odšteli od zaslužka, dolg pa so jim zmanjšali tako, da so upoštevali vrednost njihovega imetja, ki so ga imeli v gozdovih v obliki pripravljenega lesa in oglja, v napravah za oglarjenje in v vprežni živini ter opremi zanje.

KLJUČNE BESEDE

Mislinjska železarna, oglarji, plačilo na akord, socialni položaj, inflacija

SUMMARY

CHARCOAL BURNERS AT THE MISLINJA IRONWORKS FROM 1800 TO 1817

The ironworks in Mislinja, which operated from 1723 to the end of the 19th century, was in the 1800–1817 period composed of three production units: the mining pits in the vicinity of Ribnica on Pohorje and Vitanje, charcoal burning, preparation of wood and firewood, a furnace and a smithy. Seen from the preserved pay sheets is the number of charcoal burners, the quantity of charcoal, the sum of payment per piecework, their means and their debts to the company. In average, 38 charcoal burners worked who annually cooked in average 509 Mislinja pails of charcoal. For payment, the company provided the charcoal burners food, fabric and tobacco. The sum was subtracted from their earning; debts were reduced by taking into consideration the value of their possessions which they had in forests in the form of prepared wood and charcoal, in devices for charcoal burning, and in draught animals and equipment for them.

KEY WORDS

Mislinja ironworks, charcoal burners, payment per piecework, social status, inflation

* Članek je dokončala (uredila) mag. Karla Oder.

Uvod

Mislinjska "gozdna" železarna (1724–1899) je bila kot podjetje v letih 1800–1817 sestavljena iz treh proizvodnih delov. Prvega so predstavljali rudniški rovi v okolici Ribnice na Pohorju in Vitanja, drugega oglarjenje, pripravljanje lesa in drv v lastnih gozdovih in tudi v gozdovih posvetnih in cerkvenih fevdalnih lastnikov, tretjega pa plavž kot osnovni obrat in kovačije. V plavžu so topili iz železove rude grodelj (surovo železo), v kovačijah pa so ga predelovali v uporabno železo (polizdelke) in v končne izdelke.¹ K podjetju je sodilo še posestvo, "Gült", ki ga je upravljal železarniški upravnik. Leta 1800 je bilo v okviru tega posestva pet tlačanskih kmetij.² Koliko zemlje so imeli lastniki železarne okoli dvorca in obratov, bo treba še raziskati.

Mislinjsko železarno so šteli med "gozdne" železarne, "Waldeisenwerke", ki so se ločile od "pravih" železarn po tem, da so imele na razpolago le skrom-

na rudišča v bližnji in daljni okolici in da so nabirale rudo po gorskih gozdovih. Gozdne železarne so bile posejane po južni Koroški in na Gorenjskem. Izjema so bili Thurnovi obrati v Mežiški dolini in kovačije na Muti, ki so uvažali grodelj iz Hüttenberga. Tudi v Mislinji so ga od tam uvažali do leta 1753, ko so zgradili peč na volka. Od takrat pa so iskali in kopali rudo po pohorskih pobočjih. Peč na volka je bila predhodnica plavža (visoke peči). "Prave" železarne, kot npr. hüttenberška na Koroškem, so imele "pri roki" velike zaloge rude. Takšne železarne so smele od leta 1759 grodelj tudi prodajati, "gozdne" pa so ga morale v uporabno železo ali v končne izdelke predelovati same.³

V obravnavanem obdobju navajajo dokumenti o dolgovih oglarjev in njihovem premoženju v gozdovih za leta 1800, 1803, 1804, 1814 in 1816 oglarska delovišča v gozdovih železarne in v kmečkih gozdovih (številke v oklepajih pomenijo število oglarjev, ki so tam delali):

Leto	V gozdovih železarne	V gozdovih naslednjih kmetij
1800	Šalek (18)	Petrič (1), Stermšak (1), Suplišek (1), Čenker (2), Krajnc (2), Kotnik (2), Pašek (1), Ramšak (1), Gros (1), Vrešer in Mak (3).
	Komisija (8)	
	Bukovje (1)	
	Lehnerjev gozd (20)	
1803	Šalek (6)	Kuni (1), Kotnik (2), Čancker (2), in Vetrih (4)
	Wretchke (1)	
	Komisija (9)	
	Mrzli Studenec (6)	
	Bukovje (6)	
	Gradiški hrib (5)	
1804	Šalek (6)	Krajnc (1), Kuni (2) in Čancker (2)
	Wretchke (1)	
	Komisija (9)	
	Mrzli Studenec (7)	
	Bukovje (5)	
	Gradiški hrib (11)	
1814	Gradiška (7)	Kmetije niso navedene
1816	Železarski gozdovi	Ramšak, Kuni, Vogrin, Garnat, Potočnik, Zmagi, Vorek in Pečnik. Število oglarjev ni navedeno.

V dokumentih so kot gozdovi v lasti železarne omenjeni tisti nad Mislinjskim jarkom, Mrzli studenec na Pohorju in *Wretschka*, Vrečka, verjetno na južnem delu Paškega Kozjaka, kjer je še danes kmetija Vreček. Ostali gozdovi na območjih Šalek, Bukovje, Gradiški hrib na ozemlju gosposčine Legen pa so bili v lasti fevdalnih lastnikov. Kaj pomeni Lehnerjev gozd, iz dokumenta ni razvidno, zdi pa

se, da gre za posameznega lastnika gozdov. V njihovih gozdovih je železarna oglje pridobivala po pogodbi proti določeni ceni. Prav tako je železarna oglarila v okrožnih gozdovih starotrske župnije, ki se razprostirajo nad Selami pri Slovenj Gradcu.

Dokumenti o gmotnemu položaju oglarjev, ki jih hranijo v Koroškem pokrajinskem muzeju na Ravnah, nam nudijo podatke o številu oglarjev, količini nakuhanega oglja, zaslužku in zadolženosti pri podjetju Gozdna železarna v Mislinji, "Waldeisenwerk in Missling" v obdobju od 1800 do 1817. Dokumenti so ohranjeni za leta 1800, 1803, 1804, 1806, 1807, 1808, 1810, 1811, 1813, 1814, 1816 in

¹ Krivograd, Prispevek k zgodovini, str. 443–461.

² KMR, Mislinjska železarna 1748–1854, šk. 3: An die Untertanen des Amt Missling, 4. Jan. 1800.

³ Felsner, Arbeitsbedingungen, str. 457.

1817.⁴ To so pravzaprav plačilne liste, ki vsebujejo seznam oglarjev z imenom in priimkom. Ob tem je za vsakega posameznika naveden podatek, koliko oglja je nakuhal v mislinjskih škafih (škaf = 492 litrov), plačilo od škafa v krajcarjih (goldinar (gld) = 60 krajcarjev (kr)), zaslužek in dolg na dan 31. decembra. Skupni dolg delodajalcu sta sestavljala dolg iz preteklega in tekočega leta.

Povprečno je v navedenih letih oglarilo 38 oglarjev in povprečno na leto nakuhalo 19.352 mislinjskih škafov oglja ter letno zaslužilo 8.548 gld. Povprečno je na leto 33 oglarjev iz prejšnjega leta preneslo dolg v višini 6.832 gld. V tekočem letu se jih je 37 zadolžilo za 10.137 gld in povprečno je 38 oglarjev imelo na koncu leta (31. decembra) 16.965 gld skupnega dolga. Povprečno je 28 oglarjev na leto ostalo dolžnih podjetju na dan 31. decembra 8.416 gld in povprečno je vsak oglar ostal dolžan za naslednje leto 300 gld. Ta dolg je predstavljal 98% zaslužka vseh 38 oglarjev, kajti skupni zaslužek je bil 8.548 gld.

Povprečna letna proizvodnja oglja na posameznika je znašala 509 mislinjskih škafov po povprečni ceni 26 gld in 30 kr za škaf, kar je zneslo 223 gld. Povprečno so bili dolgovni tekočega leta višji za 48% kot tisti iz preteklega leta, medtem ko so bili skupni dolgovni iz preteklega in tekočega leta višji kar za 98% letnega zaslužka, ki je nastal v tekočem letu. Skupni dolg iz preteklega leta in predujem iz tekočega leta je od 1800 do 1808 narasel za 361%, do 1816 pa padel za 29%. Medtem ko je proizvodnja oglja v prvem obdobju narasla za 26%, je do 1816 padla kar za 50%. Nominalno je zaslužek do leta 1808 narasel za 240%, nato pa do leta 1816 padel za 26%, tako da je znašal na posameznega delavca le 300 gld.

Število oglarjev in produktivnost

Že uvodoma je bilo povedano, da je v obdobju 1800–1816 povprečno 38 oglarjev na leto proizvedlo 19.352 škafov ali 9.521 m³ oglja. Takoj moramo dodati, da količine, ki so navedene po posameznih letih, niso bile proizvedene v zapisanem obsegu, ampak je imelo povprečno 35 oglarjev v zalogah v gozdovih določene količine pripravljenega lesa, iz katerega so v tekočem letu skuhalo oglje in tudi oglje iz zaloge, ki so ga dodali k na novo pripravljenim količinam in ga skupaj oddali. Tako lahko govorimo le o količini oddanega oglja. Sezname od 1806 do 1815 posebej ločijo oglje iz zalog iz

preteklega leta in na novo narejenega oglja v tekočem letu,⁵ kar je zavedeno skupaj.

Naslednja tabela predstavlja količino oddanega oglja, količino zalog in skupno količino oglja za posamezna leta.

Leto	Oddano oglje	Zaloga v gozdovih	Skupaj	Iz zaloge iz preteklega leta	Skupaj nakuhanega
			Škafi		
1804	22.611	4.813	27.424	- 4.947 (iz leta 1803)	22.477
1807	20.241	4.803	25.044	- 1.942 (iz leta 1806)	23.102
1808	23.422	5.579	29.001	- 4.803 (iz leta 1807)	24.198
1810	19.322	2.532	21.855	- 4.346 (iz leta 1809)	17.509
1811	16.208	2.659	18.867	- 2.532 (iz leta 1810)	16.335
1813	13.549	4.203	17.752	- 1.426 (iz leta 1812)	16.326
1814	9.941	3.189	13.130	- 4.203 (iz leta 1813)	8.927

Za obdobje od 1800 do 1806 v dokumentih⁶ niso zapisane količine nakuhanega oglja iz preteklega leta, prav tako ne za leti 1816 in 1817. Izračunati pa se je dalo za leto 1804, ker tak dokument obstaja za prejšnje leto 1803. Kljub temu bomo upoštevali le oddano količino oglja, ker so nanjo vezani zaslužki oglarjev. Ker nam dokumenti za navedeno leto povejo, v katere obrate so dostavili oglje in koliko ga je bilo, si pogledjmo naslednjo tabelo:⁷

1800	plavž	11.585 šk.
	1. kovačija	5.994 šk.
	2. kovačija	8.387 šk.
	3. kovačija	5.908 šk.

skupaj		31.871 šk. (= 15.680 m ³)
1803	plavž	8.333,5 šk.
	1. kovačija	3.039 šk.
	2. kovačija	3.457 šk.
	3. kovačija	2.941 šk.

skupaj		17.771,5 šk. (= 8743 m ³)

⁴ To so pregledi dolgov in premoženja mislinjskih gozdnih delavcev in oglarjev zadnjega decembra (staro leto) v besedilu omenjenih let, original npr. Ausweis Über den Schulden und Vermögenstand der Mislinger Waldeisenwerks Holz- und Kohlgedinger mit Ende xber 811 (december 1811), šk. 9.

⁵ KMR, Mislinjska železarna, Ausweis den Schulden und Vermögenstand der Misslinger Waldeisenwerks – Holz und Kohlgedinger za leta 1807, 1808, 1810, 1811, 1813 in 1814, šk. 5 in 6.

⁶ Prav tam.

⁷ Podatki za leta od 1800 do 1808 so iz tabele v: Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 15–16.

1804	plavž	8.098,5 šk.
	1. kovačija	5.571 šk.
	2. kovačija	3.934 šk.
	3. kovačija	5.007,5 šk.

skupaj 22.611 šk. (= 11.124 m³)

1806	plavž	8.472 šk.
	1. kovačija	5.650 šk.
	2. kovačija	5.130 šk.
	3. kovačija	6.801,5 šk.

skupaj 26.054 šk. (= 12.818 m³)

1807	plavž	4.623 šk.
	1. kovačija	5.399 šk.
	2. kovačija	5.501 šk.
	3. kovačija	4.718 šk.

skupaj 20.241 šk. (= 9.958 m³)

1808	plavž	8.322 šk.
	1. kovačija	4.966 šk.
	2. kovačija	4.997 šk.
	3 kovačija	5.137 šk.

skupaj 23.422 šk. (=11.523 m³)

1810	plavž	5.725 šk.
	1. kovačija	4.566 šk.
	2. kovačija	4.573 šk.
	3. kovačija	4.459 šk.

skupaj 19.323 šk. (= 9.507 m³)

1811	plavž	5.376 šk.
	1. kovačija	2.013 šk.
	2. kovačija	4.134 šk.
	3. kovačija	4.685 šk.

skupaj 16.208 šk. (= 7.974 m³)

1813	plavž	7.961 šk.
	1. kovačija	929 šk.
	2. kovačija	1.225 šk.
	3. kovačija	3.434 šk.

skupaj 13.549 šk. (= 6.666 m³)

1814	plavž	2.801 šk.
	1. kovačija	1.808 šk.
	2. kovačija	2.099 šk.
	3. kovačija	3.233 šk.

skupaj 9.941 šk. (= 4.891 m³)

1816	plavž	5.063 šk.
	1. kovačija	3.432 šk.
	2. kovačija	/ šk.
	3. kovačija	3.423 šk.

skupaj 11.918 šk. (= 5.863 m³)

1817	plavž	204 šk.
do 30. marca	1. kovačija	/ šk.
	2. kovačija	699 šk.
	3. kovačija	592 šk.

skupaj 14.951 šk. (=735 1/2 m³)

Zgornji podatki kažejo, da je proizvodnja oglja nihala in počasi upadala. Kaj je vplivalo na to, zaenkrat ni mogoče natančno ugotoviti. Vsekakor lahko vzroke iščemo v vodnih neurjih in tudi napoleonskih vojnah. V letih 1808 in 1814 je narasla voda podjetju in tudi oglarjem povzročila velikansko škodo. Omenjene vojne pa so povzročile druginjo in najbrž tudi pomanjkanje sposobne delovne sile.

Ker smo se ukvarjali s količinami oglja, je potrebno ugotoviti, koliko lesa je potrebno za določeno količino oglja. Oglje ima okoli 50% prostornine lesa.⁸ Npr. leta 1800 so mislinjski oglarji podjetjem oddali 31.871 škafov oglja (15.680 m³), za kar je bilo potrebno 31.360 m³ lesa. V seznamih oglarjev od 1807 do 1814 je za vsakega ogljarja posebej navedeno, koliko delovnih dni je opravil in koliko oglja je napravil v enem letu. Iz teh dveh podatkov lahko ugotovimo storilnost posameznika ali pa povprečno letno storilnost in tudi približno število delavcev, ki so še bili zaposleni poleg registriranih "pravih" oglarjev. Za leta od 1807 do 1814 je bila povprečna storilnost oglarjev na delovni dan 1,09 škafa ali 536 litrov (0,536 m³) oglja. Letna proizvodnja na ogljarja je znašala 531 škafov oglja. Za pripravo take količine je bilo potrebnih 487 delovnih dni. Največje možno število delovnih dni na leto pa je bilo verjetno 300. Čeprav ne vemo, koliko mesecev so oglarji pri železarni v Mislinji pripravljali oglje, se bomo držali števila 300. Tako je ob zgoraj navedeni dnevni storilnosti in letni proizvodnji jasno, da vsega dela ni mogel opraviti en sam ogljar, zato je imel zaposlenega vsaj še pomočnika in verjetno še koga. Poleg tega moramo upoštevati dejstvo, da resnega dela v gozdu ne more opravljati en sam človek. En delavec sam ne more podirati debelejših debel niti jih ne more sam razžagati z ročnim orodjem.⁹ To je možno le s sodobno motorno žago. Rod ljudi iz prve polovice 20. stoletja se je spominjal, da so na začetku 20. stoletja še podirali tako, da sta deblo sekala dva, vsak s svoje

⁸ ES, 8. knjiga, str. 98–99.

⁹ Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 10–11.

strani. Ta način je bil verjetno prevladujoč tudi v času Prešernove mladosti.

Tisti ogljarji, ki so oglja nakuhali več kot 600 škafov, so morali imeti zaposlene še najmanj 2 do 3 pomočnike. Tisti, ki so ga nakuhali 1000 škafov in več, pa so morali imeti poleg še najmanj 3 ljudi. Tistih, ki so pripravili nad 600 škafov oglja, je bilo v tem obdobju povprečno 11 na leto. Kar nekaj pa je bilo takih, ki so ga proizvedli 1000 škafov in še več.

Ker poznamo letno povprečje storilnosti za 10 let, od 1807 do 1816, je torej povprečna storilnost v tem obdobju znašala 1,09 delavca. Za optimalno število delovnih dni v letu smo vzeli 300 dni in upoštevali količino pridobljenega oglja na leto ter tako dobili potrebno število delavcev. Pri tem smo upoštevali dejstvo, da sta bila za vsako delo v gozdu potrebna najmanj dva delavca. Tudi tisti ogljar, ki je npr. na leto oddal samo 25 škafov oglja, kot je bil to leta 1800 npr. Johan Friškovič. Tisti, ki so nakuhali na leto le do 100 škafov, so jim zagotovo pomagali žene in otroci ali vsaj eden družinskih članov oz. kdo drug.¹⁰ Za izračun, koliko delavcev je bilo najmanj potrebnih za določeno količino oglja, smo vzeli naslednja merila:

- do 100 škafov oglja 2 delavca (1+1);
- od 100 do 600 škafov oglja 2 delavca (1+1), za 600 škafov najmanj dva sposobna;
- 600 do 1000 škafov oglja 3 delavci (1+2);
- nad 1000 šk. oglja 3 do 13 delavcev (1+10), odvisno od količine oglja.

O pomočnikih govorijo tudi podatki o številu ogljarjev in drugih oseb pri železarni:¹¹

Leto	Število ogljarjev ¹²	Več oseb	Skupaj
1800	63	94	157
1803	43	64	107
1804	39	58	97
1806	36	54	90
1807	35	52	87
1808	36	54	90

Da so ogljarji imeli pomočnike, torej najete delavce, dokazujejo tudi posamezne omembe v seznamih ogljarjev. Tako je v seznamu za leto 1801 pri ogljarjih Andreju Pungartniku in Blažu Grilcu pripisano, da sta imela izgubo tudi zaradi previsokih plač pomočnikov. Za leto 1806 so bili kar trije, Mihael Urbanc, Jakob Pak in Ignac Kolar, preveč zadolženi, ker so imeli preveč pomočnikov.¹³

¹⁰ To dokazuje dokument iz leta 1806, kjer je navedeno, da so poleg zaposlenih delavcev zaposlene še njihove žene in otroci, tako da število naraste za 2/3 – od 162 na 486 ljudi (Krivograd, Prispevek k zgodovini, str. 453).

¹¹ Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 10–11.

¹² Upoštevani so samo tisti delavci, ki so tega leta oddali oglje.

¹³ KMR, Mislinjska železarna, Vermögenstands-Ausweis der Misslinger Holz- und Kohlgedinger für das Solarjahr 1800, šk. 3; za leto 1803 Ausweis über den Schulden und Ver-

mögen-Stand der Misslinger Waldeisenwerks – Holz und Kohlarbeiter mit Ende Dezember 803, šk. 4; za leto 1804 je enak naslov, datiran z "Ende Dezember 804", šk. 5; za leta 1806, 1807 in 1808 je enak naslov, za leta 1806 in 1808 datirano "...mit Ende xber...", za leto 1807 pa z "...mit Ende Jener 808..." in Werk-Stand-Ursweis ... bis das Militar Jahr 1806, 31. januar 1807, šk. 6.

Na prisotnost pomočnikov kažejo pripombe na plačilnih seznamih ogljarjev za leti 1804 in 1806.¹⁴ Prvi pomočniki ogljarjev so bili žene in otroci, o čemer pričča dokument iz leta 1806: "Teh 162 ljudi predstavlja predvsem zaposlene moške, potem so zaposleni še njihove žene in otroci in število naraste za 2/3".¹⁵ Nadalje so bili pomočniki okoliški bajtarji, garbači, kmečki posli in pa tisti, ki se niso imeli s čim preživljati, pa verjetno tudi priseljenci, ki so si jih s seboj pripeljali ogljarji iz drugih krajev.¹⁶

Položaj ogljarjev in njihovih pomočnikov je bil različen. Ogljarji so bili redni delavci ali pa delavci železarne, ki so bili registrirani pri Višjem rudarskem uradu in sodišču skupaj z rudarji in fužinarji. Torej so bili pod kontrolo države.¹⁷ Ogljarji so imeli s podjetjem založniški odnos, tako da jim je lastnik (podjetje) dal svojo surovino, jih zalagal s hrano in drugimi potrebščinami ter z denarjem. Na koncu leta so naredili obračun tako, da je večina svojemu delodajalcu ostala dolžna. Pomočniki so bili največkrat mezdni delavci pri ogljarjih.

Pomočnike ogljarjev niso vpisovali v nobene vodene sezname, medtem ko so za ogljarje in delavce pri fužini vodili evidence v notranjih dokumentih in uradnih poročilih. Vrhovnemu rudarskemu uradu in sodišču so posredovali vsaj število posameznih vrst delavcev, npr. ogljarjev, fužinskih delavcev in gozdnih delavcev ter rudarjev. Te kategorije delavcev so takrat spadale pod evidenco, ki jo je vodil urad na Legnu. Ker so bili ogljarji s podjetjem gozdne železarne v Mislinji v založniškem odnosu, lastniki niso imeli opravka z njihovimi pomočniki, ki so jih ogljarji sami najemali in plačevali iz svojega zaslužka.

Med ogljarji samimi so bile velike razlike v količini nakuhanega oglja. Za obravnavano obdobje je znašal letni razpon nakuhanega oglja na posameznega ogljarja od 5 škafov leta 1816 do 3857 škafov leta 1808. Tu so seveda upoštewane količine oddanega oglja, kajti zaslužek se je računal le od teh.

¹⁴ KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Ausweis Über den Schulden und Vermögenstand der Mislingen Waldeisenwerk – Holz und Kohlarbeiter mit Ende Dezember 804; Ausweis den Schulden und Vermögenstand der Mislinger Waldeisenwerks – Holz und Kohlgedinger mit xber 806.

¹⁵ KMR, Mislinjska železarna, šk. 6: Werk-Stands-Ausweis für das Militar Jahr 1806, 3. Jan. 1807.

¹⁶ KMR, Mislinjska železarna, šk. 6.

¹⁷ K "montanisticumu" so spadali rudniki, metalurški in kovinsko predelovalni obrati ter ogljarstvo, ki je skrbelo za energijo. Plavže in kovinsko predelovalne obrate so Slovenci imenovali fužine, delavce pa fužinarje in tudi lastnike obratov.

Produktivnost oglarjev je bila različna. Tako smo oglarje glede na količino pripravljenega oglja razdelili v tri skupine. V skupini, ki je letno nakuhala poprečno manj kot 400 škafov, je bilo 45% oglarjev, v skupini, ki je nakuhala med 400 in 600 škafov, jih je bilo 24%, in v skupini, ki ga je nakuhala nad 600 škafov, je bilo 31% oglarjev. Vsako leto je bilo tudi nekaj oglarjev, ki so pripravili oziroma oddali več kot 1000 škafov oglja. Med slednjimi je leta 1816 najmanj, samo 1100 škafov, nakuhal oglar Johann Velunšek. V obravnavanem obdobju je leta 1808 dosegel rekord oglar Andrej Lecan s 3.857 škafov oddanega oglja. Najmanj nakuhanega oglja, ki so ga v obravnavanem obdobju dosegli posamezniki, je znašalo od 5 škafov leta 1816 do 118 škafov leta 1810. Prvega je dosegel kmet Vosk, drugega pa oglar Anton Menzinger.

V nadaljevanju navajamo po tri oglarje letno, ki so oddali najmanj oglja:

1800: Johan Friškovec, 25 šk.; Luka Polldnegg, 15 šk.; Matija Kotnik, 6 šk.

1803: Valentin Kotnik-Bastare, 49 šk.; Jurij Pačnik, 33 šk.; Jurij Sep, 29 šk.

1804: Johan Marolinz, 12 šk.; Andre Pajek, 24 šk.; Valentin Kotnik-Bastare 24 šk.

1806: Jurij Kotnik, 114 šk.; Filip Topovšek, 102 šk.; Josel Platovšek, 91 šk.

1807: Anton Pinter, 102 šk.; Luka Gabr, 77 šk.; Josel Platovšek, 32 šk.

1808: Pavel Repinc, 107 šk.; Josel Platovšek, 85 šk.; Josef Payer, 30 šk.

1810: Jurij Strnišer, 255 šk.; Josef Oder, 228 šk.; Anton Menzinger, 119 šk.

1811: Miha Kotnik, 66 šk.; Partl Osonkar, 42 šk.; Josel Platovšek, 18 šk.

1813: Anton Kurat, 147 šk.; Valentin Kotnik, 128 šk.; Jurij Jerlah, 85 šk.

1814: Bartl Osonkar, 35 šk.; Andre Čecon, 20 šk.; Josef Oder, 12 šk.

1816: Pavel Repinc, 111 šk.; Anton Železnik, 98 šk.; Jakob Payer, 61 šk.

Plačilo na akord, zadolženost in inflacija

Delavce, predvsem oglarje, so pri železarni plačali na akord, kar pomeni od števila izdelkov ali od količine nakuhanega oglja.¹⁸ Leta 1800 so bile za oddano oglje v veljavi še enotne cene in sicer 14 kr za škafov. Od leta 1803¹⁹ dalje pa so dobili posamezni oglarji za škafov oddanega oglja različna plačila.²⁰ Poglejmo si po letih, koliko so jim plačevali.

Leto	Količina oglja v škafovih	Poprečna cena na škafov	Povprečne plače od škafa v kr
1800	31.871	14	14
1803	17.771	18.30	15, 16, 16.50, 17 in 18
1804	22.611	18.30	15, 17
1806	26.054	18.30	15, 17
1807	20.241	28.70	24, 25.50, 26, 27, 28.50, 29, 30
1808	23.422	29.30	27, 28, 28.50, 29, 30
1810	19.323	30.10	28, 28.50, 29, 30, 36
1811	16.208	17.62	14, 15, 16, 16.50, 17, 18, 21
1813	13.549	17.77	16.50, 17, 18, 21
1814	9.941	27.03	24.75, 25.50, 27, 30, 31.50
1816	11.918	55.93	45, 48, 51, 54, 1 gld, 1 gld 18kr, 1 gld 30 kr, 1 gld 33 kr
1817	1.495	52.73	48, 51, 54

Domnevati smemo, da "uravnilovka" ni več ustrezala oglarjem in da je prihajalo do pritožb. Gotovo so temu botrovali različni pogoji dela, kot so bili oddaljenost od doma, razlika v položnosti zemljišč, strmine in še druge neugodnosti in ovire.

V povzemanju cene za les se verjetno skrivajo še stroški najetih delavcev. Dokumenti namreč govorijo tudi o gozdnih delavcih, ki so bili plačani na delovni dan, šiht. Bilo je vseeno, koliko truda in časa so vložili oglarji, cena po škafov je bila za vse enaka. Verjetno so se zaradi enotne cene na škafov oglarji upirali ali pa opuščali delo. Zato so leta 1803 uvedli različne tarife za posamezne delavce.

Dolgovi oglarjev

V seznamih oglarjev je za vsakega od njih navedeno premoženje, ki ga je imel v gozdovih, njegova količina in vrednost. Tako je podjetje imelo pregled nad tem, s kakšno vrednostjo so pokrivali svoje dolge, ki so jih posamezni oglarji prenesli v naslednje leto.

V nadaljevanju zbrani podatki obravnavajo povprečno zadolženost oglarjev med leti od 1800 do 1816, za leto 1817 pa so podatki le za prvo četrtino leta. Povprečno je imel vsak oglar iz preteklega leta dolg v višini 207 gld (33 oglarjev), v tekočem letu se je zadolžil za 374 gld (37 oglarjev), skupaj je imel za 446 gld dolga (38 oglarjev), zaslužil je 225 gld (38 oglarjev) in na dan 31. decembra tekočega leta ostal dolžan 300 gld (28 oglarjev).

¹⁸ Podrobno za leta 1800–1808 glej: Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 9 in 20.

¹⁹ Podatki niso ohranjeni za vsa leta.

²⁰ Podrobno za leta 1800–1808 glej: Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 9 in 20.

Največ dolga je prišlo na posameznika leta 1806, kar 503 gld. Pri tem se moramo ustaviti pri proizvodnji oglja, ki se je v letih od 1800 do 1808 dvignila za 26%, dolgovi za 361%, zaslužek pa za 240%. To neskladje lahko pojasnimo z inflacijo, ki je v teh letih močno porasla. Leta 1800 je podjetje plačevalo za škaaf oglja 14 kr; 1803 18,50 kr; 1804 22 kr; 1806 je cena padla na 17,14 kr; 1807 narasla na 32,16 kr; leta 1808 pa že na 37,40 kr. V naslednjih letih so za škaaf plačevali nekoliko manj, a leta 1814 že po 27,03 kr, 1816 pa po 55,93 kr.

Inflacijo, ki je bila pomemben dejavnik, lahko potrdimo z grosističnimi cenami pšenice in koruze v Ljubljani.²¹ Tako je leta 1799 znašala cena za 1 liter pšenice 3 kr in 2 novčiča,²² liter koruze²³ pa 2 kr 2 n. Toda že 1801 je pšenica poskočila na 5 kr in 3 n, koruza pa na 5 kr 1 n. Še leta 1803 je pšenica veljala za 1 liter 5 kr 1 n, koruza pa 3 kr 1 n. V nadaljnjih letih je cena pšenice nihala od 3 do 4 kr, cena koruze pa od 2 do 3 kr. Leta 1815 je cena za pšenico poskočila na 6 kr 1 n za liter, za koruzo pa na 5 kr. Leta 1817 je bilo treba za pšenico že odšteti 7 kr 2 n in za koruzo po 6 kr 1 n. Take razmere so bile v Ljubljani, kjer so žito prodajali na veliko, malo-prodajne cene so bile zato razumljivo še višje. Tako imamo podatek za leti 1807 in 1808, da je mislinjska železarna svojim delavcem prodajala koruzo po 7 kr za liter.²⁴ V Ljubljani je bila grosistična cena v istem času 2 kr 2 n, 1809 pa 2 kr 1 n, v Mislinji pa so jo delavci plačevali dvakrat in pol dražje. V letu 1806 je podjetje predvidelo za svoje delavce, da bo treba kupiti 142.434 litrov žita in 9.044 kg masti ali slanine.²⁵ Dobavljalo jim je tudi tekstil in tobak.

Dne 31. decembra 1806 je 33 oglarjev ostalo dolžnih 16.604 gld, kar je bil najvišji dolg, ki ga je od 1800 do 1816 dosegla kakšna skupina oglarjev. Naslednje leto (1807) jim je podjetje dolg zmanjšalo tako, da je odštelo vrednost njihovega imetja, ki so ga imeli v gozdovih v obliki pripravljenega lesa in oglja, v napravah za oglarjenje in v vprežni živini ter opremi zanj. Tako so jim vpisali le 7.130 gld dolga, ostali del so vpisali kot izgubo za podjetje.

Vzrok za tako veliko zadolžitvev sta bila ob vrsti drugih razlogov,²⁶ gotovo tudi druginja in plače na akord, ki se od 1803 do 1806 niso bistveno spremenile. Enak položaj je nastal leta 1810, ko je 33 oglarjev konec leta ostalo podjetju dolžno 10.395

gld. Vsem tistim, ki so naslednje leto spet prišli na delo, so dolg znižali za 80%. Iz dokumentov ni možno razbrati, zakaj je dolg tako narasel in zakaj je podjetje tako popustilo. V obeh primerih iz leta 1806 in 1810 je iz opomb v dokumentih²⁷ moč razbrati, da so posamezni oglarji ostali preveč zadolženi iz različnih vzrokov. Za leto 1806 je zapisano, da sedem oglarjev ni moglo poravnati dolgova zaradi podražitev. Pri nekaterih je zapisano, da so imeli preveč pomočnikov in preveč stroškov za prevoz oglja. Če so bili brez pomočnikov in če so odvažali oglje s svojo vprego, je izpadlo kuhanje oglja. Razlog za premalo nakuhanega oglja je bil mnogokrat v neustreznem zemljišču in tudi neustreznem lesu, kot so bila debela drevesa, polomljene površine zaradi viharja ali snega itd. Vse to je zmanjševalo količino oglja, s tem pa tudi zaslužek. Za leto 1810 je za nekaj oglarjev omenjeno, da so mladi oz. novi ali da so vozili oglje. Domnevati smemo, da je šlo za neizkušene delavce in so zato pripravili manj oglja. Dolg je ostal prevelik, voznina pa ni bila dovolj visoka. Vse to je povzročilo, da je večina oglarjev prišla v novo leto prekomerno zadolžena in je moralo celo podjetje ukrepati v svojo škodo.

"Premoženje" oglarjev v gozdu

Ker večina oglarjev z letnim zaslužkom ni mogla odplačati dolgova, so jih prenesli v naslednje leto. Da bi dolg zmanjšali, je podjetje upoštevalo vrednost premoženja, imenovanega "Vermögen" in ga za vsakega oglarja posebej zapisala na listo. Oglarjevo premoženje je obsegalo vrednost zaloga lesa in oglja v gozdu, vrednost naprav, stavb za oglarjenje in vrednost vprežne živine z opremo. Zapisovanje premoženja ni imelo praktičnega pomena, ampak je šlo za evidenco, s kakšno vrednostjo posameznik pokriva svoj dolg. Obdelan les, hlodi in cepanci, ter oglje sta bila tako last podjetja. Iz pripravljenega lesa je oglar naslednje leto skuhal oglje, ga oddal podjetju skupaj s tistim iz zaloge in si tako zmanjšal dolg. Vprežna živina z opremo je bila oglarjeva last. Kako se je končala zadolženost oglarjev, zaenkrat ni možno ugotoviti. Vsako leto je iz podjetja odšlo po nekaj zadolženih delavcev, toda iz dokumentov ni videti, da bi kdo izmed njih dolg vrnil. Ta dolg so označili kot izgubo za podjetje.

Premoženje v gozdu, "*Vermögen in Wald*", je obsegalo pripravljen les v hlodih in cepance na licu mesta ter na kopiščih,²⁸ nadalje pripravljeno oglje

21 Valenčič, *Žitna trgovina*, str. 161–166.

22 1 krajcar (kr) = 4 novčiče (n).

23 Kot primer smo vzeli koruzo, ker dokumenti dokazujejo, da je bila v prehrani oglarjev oziroma delavcev pri mislinjski železarni zelo pomembna.

24 KMR, Mislinjska železarna, šk. 6: Fassung der Italiener, 25. december 1808 – 22. maj 1809; Krivograd, Prispevek k zgodovini, str. 457.

25 KMR, Mislinjska železarna, šk. 6: Werk-Stand-Quweis für Militar Jahr 1806, 31. januar 1807.

26 Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 7–8.

27 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Ausweis den Schulden und Vermögenstand der Misslinger Waldeisenwerks – Holz und Kohlgedinger mit Ende (december 1806) in Ausweis über den Schulden und Vermögenstand der Misslinger Waldeisenwerks – Holz und Kohlgedinger mit Ende xber 810.

28 Raven prostor, kjer so postavili kopo.

ob kopiščih ter bivalne kolibe, naprave na kopišču in skladišče oglja. Od leta 1806 so upoštevali še vrednost vprežne živine in opremo zanjo. Postavlja pa se vprašanje, čigavo je dejansko bilo to premoženje. Verjetno je bilo ogljarjevo, ker je poskrbel za zaloge in še za druge naprave. Vsi lesni izdelki in oglje so bili narejeni iz lesa v lasti podjetja. Torej ga oglar ni mogel prodati, ampak je lahko samo oddal oglje. Tudi naprave, ki so služile ogljarjenju, so ogljarji izdelali iz podjetniškega lesa, za kar so nekaterim tudi priznali odškodnino. Edino, kar je bilo last ogljarja, je bila vprežna živina.

Iz dokumentov lahko razberemo tudi postopke o pripravi lesa in o potrebnih opravilih. Za vsako leto so kot lesni izdelki naštet: hlodi in cepanci na licu mesta, na kopišču in od leta 1806 dalje tudi vgrajeni v kopo. Merili so jih v kladrah, ki merijo 4 čevlje oziroma 1,26 m, kubična kladra pa 2 m³. Od leta 1808 dalje so hlode oziroma okroglice v kopah, ki so bile večje od 20 cm premera cepili, okroglice do 15 cm pa ne. Cepili so jih zaradi lažjega ravnjanja, saj zoglejijo tudi debeli hlodi.²⁹

Vrednost hlodov in oglja so ocenili za leto 1800 na posameznih mestih:

1	kladra	hlodov, kjer so bili posekani	24 kr
1	"	hlodov na kopišču	33 kr
1	"	cepanci ob panju	36 kr
1	"	cepanci na kopišču	45 kr
1	škaf	oglja na kopišču	14 kr

Cena lesa vgrajenega v kopo leta 1800 je bila naslednja:

1	kladra	hlodov ob panju	45 kr
1	"	hlodov na kopišču	1 gld
1	"	hlodov v kopi	1,3 kr
1	"	cepancev ob panju	1,1 kr
1	"	cepancev na kopišču	1,3 kr
1	"	cepancev v kopi	2,0 kr
1	škaf	oglja na kopišču	0,30 kr

Od leta 1803 dalje, ko so posameznim ogljarjem plačevali za škaf oglja po različnih tarifah, so za oglje v gozdovih vzeli najnižjo tarifo v določenem letu. Razmerje med ceno oglja za škaf in ceno ene kladre hlodov ob panju je od 1:1,5 do 1:2, torej so dobili iz ene kladre 1 1/2 škafe oglja (škaf = 492 l, 1/2 m³). Kopiščna kladra je znašala 2 m³; iz te količine lahko povprečno dobimo 1 m³ oglja, kajti oglje ima 50% prostornine lesa.³⁰

Vsakemu ogljarju, ki je imel na dan 31. decembra še kaj zalog, torej določenih vrst izdelkov v gozdu, so mu te ocenili in mu jih v vrednosti goldinarjev in krajcarjev vpisali pod rubriko "Betrag das Vorrath".

Kakor vidimo zgoraj za leto 1800, je bila ena kladra hlodovine ob panju vredna 24 kr, na kopišču 33, oglje na kopišču pa 14 kr. Primerjava vrednosti hlodov in cepancev s ceno škafe oglja kaže, da je bila kladra hlodov ob panju vredna približno 1 in 1/2 škafe oglja, hlodi ob kopišču nekaj več kot 2 in 1/4 škafe oglja. Razcepljeni hlodi, cepanci, ob panju so bili vredni 2 in 1/2 škafe, cepanci ob kopišču pa nekaj več kot 3 škafe oglja. Iz ene kladre hlodov in cepancev so dobili samo 1 in 1/2 škafe oglja. Oglar je les lahko vročil samo v obliki oglja.

Drugi del premoženja so bile stavbe, potrebne za ogljarjenje. Za leto 1800 je v tej rubriki zapisano: "Wohnhutte, Kohlstatte und Kohlbar", bivalne kočice, kopišče in skladišče za oglje.³¹ V poznejših letih so to rubriko označevali s "Verkohlungsgehende", stavbe ali naprave za ogljarjenje. Od leta 1806 so redno vpisovali še vrednost vprežne živine in opremo zanjo.

Imetje v gozdu je zapisano v denarni vrednosti, zato pogledimo, kako so ga ocenjevali. Navedene številke verjetno niso ustrezale resnični vrednosti, že zato, ker to blago ni bilo namenjeno prodaji, ampak le temu, da so odgovorni vedeli, kolikšen del dolga to imetje pokriva. Les, tudi cepance, se je dalo dokaj natančno izmeriti, in tudi oglje v skladiščnih prostorih, ki so bili verjetno v obliki kvadrov, se je dalo dokaj natančno oceniti. O tem pričajo številke o količini blaga in denarni vrednosti, ki v večini niso zaokrožene. Pri denarni vrednosti so večinoma upoštevali tudi krajcarji. Resnično prodajno blago so bili izdelki in predvsem živina z opremo. Kolibe iz priložnega in hitro trohnega lesa niso bile veliko vredne, zato so jih ocenjevali bolj površno. Povprečno je imelo na leto 34 ogljarjev (89%) konec leta, 31. decembra, v gozdovih uskladiščeno za 4.681 gld pripravljenega lesa in oglja. 30 ogljarjev (79%) je imelo v gozdovih za 1.650 gld stavb in naprav. Od leta 1806 je imelo 17 ogljarjev (45%) živino z vprežno opremo v vrednosti 2.235 gld. Skupna vrednost premoženja 35 ogljarjev (92%) je v obravnavanem obdobju znašala 7.898 gld.

Ob teh številkah se postavlja nekaj vprašanj. Razumljivo je, da je imela večina ogljarjev, kar 89%, na koncu leta v gozdovih polizdelke in končni izdelek – oglje. Zakaj ga niso mogli odpeljati? Morda zaradi slabega vremena ali pa zato, ker dela niso bila končana do dneva obračuna – 31. decembra. Tisti, ki so dela prej zaključili, so oglje pravočasno oddali.

Kar 21% ogljarjev je bilo brez koč in naprav za ogljarjenje, kopišč in skladiščnih prostorov.³² Ti so

³¹ To so bili verjetno veliki zaboji na kolih ali kladah s streho, kajti oglje mora biti zavarovano pred vlago.

³² KMR, Mislinjska železarna, šk. 3: V dokumentu za leto 1800 je ta podatek naveden v Vermögenstands-Ausweis der Misslinger Holz und Kohlengedinger v rubriki Wohnhutte, Kohlstatte und Kohlbar (bivalne ute, kopišča, prostori za oglje). Za naslednje leto je navedeno samo Verkohlnugs-

²⁹ Ustni vir: Rudolf Strmcnik, april 2000.

³⁰ ES, 8, str. 98–99.

verjetno stanovali v bližnji okolici in hodili na delovišče od doma. Verjetno je tudi, da so znanci, sosede in sorodniki uporabljali skupne stavbe in druge naprave in da je posamezna skupina skupaj kuhala oglje, ki so si ga razdelili po količini vložnega dela in ga oddajali vsak za svoj račun. Seveda so to le domneve, ki jih za enkrat s podatki ne moremo dokazati. Prav tako ni izključeno, da so nekatere iste stavbe uporabljali oglarji s sosednih parcel.

Ob tem vprašanju naj omenimo še, da so verjetno skozi celotno obdobje oglarjenja posameznim oglarjem za pridobivanje oglja dodeljevali posamezne parcele gozda različnih velikosti.³³

Vrednost vprežne živine so začeli vpisovati šele leta 1806. Brez nje je bilo povprečno kar 55% oglarjev, kar je razumljivo, kajti za vzdrževanje konja ali par volov je bilo treba imeti kar nekaj zemlje. To pa so imeli le kmetje in kočarji. Da je oglarilo precej kočarjev, lahko sklepamo po tem, da so skoraj v vseh dokumentih kmetje navedeni posebej. Teh je bilo največ 10.

V obravnavanem obdobju je znašala vrednost izdelkov v gozdu na posameznega oglarja 137 gld, vrednost stavb in naprav, ki so bila potrebna za oglarjenje 55 gld in vrednost živine z opremo pa 131 gld. Leta 1804 so dosegle cene za gradnjo bivalne kočice 8, 9, 10, 12 in tudi 50 gld.³⁴ Povprečna vrednost 55 gld tako do neke mere ustreza navedeni vrednosti.³⁵

Da ne bi ostajali samo pri abstraktnih povprečjih, pogledimo nekatere ljudi, ki so imeli v gozdovih največ imetja, in nekaj tistih revežev, ki so imeli najmanj.³⁶ Leta 1808 je prišlo do določenih premikov pri vrednotenju lastniškega deleža v gozdovih. Tisti, ki so do takrat v posameznih letih beležili največjo zalogo lesa in oglja, so imeli visoko ocenjeno še vprežno živino, od 123 do 900 gld, in nadalje tudi stavbe, od 90 do 193 gld. Jakob

Weizenbitler je imel kar za 1850 gld stavb. Od tega leta naprej "najbogatejši" sploh niso imeli več stavb v gozdovih, vsaj ocenjenih ne. V dokumentih ni podatkov, zakaj taka sprememba. Smemo pa domnevati, da so domovanja uredili na svoje stroške ali pa na zemljišču, ki ni bilo last mislinjske železarne.

Od tistih, ki so imeli v gozdovih najmanj izdelkov, je imela le polovica stavbe v vrednosti od 5 do 12 gld, samo eden jo je imel za 70 gld leta 1807. Toda kar se tiče oddaje oglja, ni bilo velike razlike med tistimi, ki so imeli največje zaloge v gozdovih, in tistimi, ki so jih imeli manj. Eni in drugi so v določenem letu dosegli večje ali manjše oddaje oglja.

Naslednje vprašanje je, kaj pomeni vrednost stavb in naprav za oglarjenje – leta 1804 je imel npr. Jakob Weizenhibler vrednost 193 gld, Johan Ogris pa 20 gld. Za to leto sicer vemo, da so stroški za oglarsko kočico (Hütte) znašali 10 gld, za kočico mojstra, Meisterhaus, pa 30 gld. Imamo navedene tudi cene za oglarska stanovanja, Kohlers Warung. Cena za gradnjo je znašala 8 do 12 gld in tudi do 50 gld, gradnja Mojstrove hiše (Meisterhaus) pa je stala 20 do 50 gld.³⁷ Tako lahko ocenimo, da je imel Jakob Weizenhibler leta 1804 19 koč po 10 gld ali pa skoraj 4 boljša stanovanja za 50 gld. Primerjava cen iz leta 1804 za poznejša leta je negotova. Zato bomo upoštevali inflacijo na osnovi povprečnega letnega zaslužka za škafo oglja, kot je navedeno zgoraj. Gotovo so cene količinam v gozdovih naraščale približno enako kot akordna plačila za škafo oglja in tako so se dražile tudi življenjske potrebščine.

Primerjava s cenami živine pokaže, da je bilo treba leta 1801 v Gornjem Gradu za žrebe ali molzno kravo odšteti 35 gld, za lepega konja pa 120 gld.³⁸ Če so leta 1800 pri mislinjski železarni oglarjem plačali 14 kr za škafo oglja, je bilo treba verjetno tudi v Mislinji za eno kravo dati 150 škafov oglja. Za naslednja leta lahko samo ugibamo, koliko je bila vredna krava, čeprav vemo, kako so rasla plačila za škafo oglja. Leta 1801 je bila v Ljubljani vrednost vagona koruze 5 gld 23 kr; leta 1802 4 gld 16 kr. Od leta 1803 pa do 1814 je cena nihala od 2 gld 10 kr do 3 gld 51 kr; leta 1815 pa je poskočila že na 5 gld 12 kr. V tistem obdobju so bile cene žita in živine najbolj odvisne od naravnih dejavnikov, kot sta suša in deževje.³⁹

Kakšen pa je bil povprečno gmotni položaj posameznega oglarja po letih, nam pokaže naslednja tabela:

gehende, stavbe potrebne za kuhanje oglja. Da lahko človek na terenu živi in dela, potrebuje poleg prenočišča pod streho še prostor za kuhanje in shrambo za živila ter prostor za umivanje in pranje. Potrebovali so vodo za kuho ter pijačo in tudi "higiensko vodo". Če so bili ob studencu, so morali napeljati žleb, da so lahko vodo natakali, pa tudi korito, da so jo lahko zajemali. Tisti, ki so imeli vprežno živino, so morali poskrbeti za staje ali ograje. Navsezadnje je moral nekje biti tudi stranišni prostor. Če studenca ni bilo v bližini so morali vodo napeljati z žlebi ali izkopati drago. Kako so imeli to urejeno, iz dokumentov ni razvidno.

33 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Protokoll uber die Monat May und Juny 804 zwischen den Kohlgedingern ausgemakten Waldschtrichen ... 16.ten Juny 804; Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 13–14.

34 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Werporterscher Schatzungs-Protokoll Waldeisenwerk Missling den 28ten 8ber 804; Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 14–15.

35 Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 15.

36 Seznam oglarjev s podatki o zaslužkih, dolgovi in imetju v gozdovih glej v: Krivograd, Prispevek k poznavanju, str. 23–28 in v: Krivograd, *Prispevki k zgodovini koroske krajine*, str. 121–126 in 143–155.

37 Tudi poimenovanje oglarska kočica in mojstrova hiša pomenijo socialno razlikovanje med tistimi, ki so najemali delavce, in navadnimi oglarji, ki so jim pomagali.

38 Baš, *Prispevki k zgodovini severovzhodne Slovenije*, str. 344.

39 Valenčič, *Žitna trgovina*, str. 401–403.

Leto	Zadolženi iz preteklega leta	Zadolženi v tekočem letu	Skupaj	Proizvodnja v škafih	Zasluzek v gol-dinarjih	Ostali dolžni konec leta	Količina pšenice v litrih	Količina koruze v litrih
1800	45 gld 69 62 gld 50	59 gld 124 62 gld 118	62 gld 168	514	119	44 gld 68 62 gld 48	1680	/
1803	40 gld 150 43 gld 140	43 gld 206	43 gld 346	413	126	39 gld 243 43 gld 220	1440	2326
1804	37 gld 262 43 gld 225	41 gld 265 43 gld 252	43 gld 476	525	193	38 gld 320 43 gld 283	3563	5146
1806	34 gld 464 36 gld 438	33 gld 250 36 gld 243	36 gld 682	723	221	33 gld 503 36 gld 461	3315	3788
1807	34 gld 209 35 gld 203	36 gld 372 35 gld 382	35 gld 586	578	310	33 gld 293 35 gld 276	6200	7440 2657 po 7 kr v Mislinji
1808	33 gld 292 36 gld 268	35 gld 522 36 gld 507	36 gld 776	650	405	31 gld 430 36 gld 370	7476	8836
1810	33 gld 324	338 gld	663 gld	585	348	315 gld	5568	8352
1811	33 gld 63 35 gld 59	35 gld 133	193 gld	463	136	21 gld 94 35 gld 56	2331	4080
1813	18 gld 152 30 gld 91	30 gld 179	270 gld	484	150	26 gld 138 30 gld 120	2400	3272
1814	29 gld 159 30 gld 154	29 gld 209	30 gld 356	331	184	27 gld 191 30 gld 172	2944	2944
1816	26 gld 137	35 gld 476	37 gld 547	305	37 og. 354	28 gld 255 37 gld 193	3146	4248

Kakšna je bila dejansko kupna moč posameznega oglarja ali njegove družine, ne vemo. Pomembno pa je vedeti, katere obveznosti, davščine, je oglar še moral plačati od svojega zaslužka. Znano je, koliko je povprečno zaslužil posamezen oglar, prav tako, koliko bi lahko kupil pšenice ali koruze na leto, če bi jo v Ljubljani kupoval po grosističnih cenah. Za stvarni gmotni položaj ljudi pa so pomembne lokalne cene, ki jih poznamo samo za leti 1807 in 1809, ko je podjetje oglarjem prodajalo koruzo po 7 kr za liter. En funt (0,56 kg) ovčjega sira je zaračunalo po 30 kr in en funt masti ali slanine po 36 kr.⁴⁰ Leta 1801 je bilo treba v Gornjem Gradu odšteti za kokoš 17 kr, za piščanca 6 kr, za molžno ovco 2 gld in 30 kr, za lahko ovco 3 gld 30 kr, za pitano svinjo 18 gld, za žrebe 35 gld, za molžno kravo 35 gld in za lepega konja 120 gld.⁴¹ Domnevati smemo, da na mislinjskem območju cene zgoraj navedenih živali tega leta pa tudi nekaj let pozneje niso bile bistveno drugačne.

Letno poprečje zaslužkov je znašalo leta 1800 119 gld, v letu 1808 pa 405 gld, kar se zdi na prvi pogled kar dobro. Če pa vzamemo v pregled povprečne zaslužke, je podoba precej drugačna. Leta 1807 in 1809 so, kot rečeno, v Mislinji oglarjem prodajali koruzo po 7 kr, kar je 18% dražje, kot je bilo v Ljubljani po grosistični ceni. V tem letu si je

lahko oglar z zaslužkom 50 gld kupil 428 l koruze. S to količino se v enem letu ni mogel preživeti. Domnevamo lahko, da je bila koruza v Mislinji v vseh letih od 1800 do 1816 za približno 18% dražja od Ljubljanske grosistične cene. Leta 1815, ko je bila koruza v Ljubljani najdražja (5 kr za liter), so jo v Mislinji lahko kupili za letni zaslužek 50 gld le približno 14 litrov. Ta količina pa ni zadostovala za preživetje enega človeka, čeprav bi užival samo koruzni močnik. Zato je gotovo, da tisti, ki so zaslužili manj kot 50 gld na leto, niso živeli samo od oglarjenja, ampak so imeli še druge vire za preživljanje.

Za tistega, ki je zaslužil manj kot 50 gld na leto, tudi ni rečeno, da ni bil poklicni oglar. Pomembno pa je to, koliko denarja si je sposodil v tekočem letu. Kajti vsi oglarji niso živeli neposredno od denarja, ki so ga zaslužili, ampak od posojila, ki ga je podjetje dalo za tekoče leto. Večina je ob koncu leta, 31. decembra, ostala dolžna, manjšina pa je dolg odplačala, ne da bi jim kaj denarja ostalo. Tisti, ki so si v tekočem letu sposodili 100 in več goldinarjev, so bili poklicni oglarji oziroma so živeli od oglarjenja. Takih, ki so zaslužili manj kakor 50 gld, je bilo povprečno na leto 4, kar zneso 10,81% vseh oglarjev, ki jih je bilo povprečno 37 na leto. V tej skupini so bili gotovo kmetje oziroma tlačani, kočarji in drugi, ki so se preživljali z drugimi poklici. Iz dokumentov je razvidno, da so si nekateri pri podjetju sposodili določeno vsoto in jo vrnili s kuhanjem

⁴⁰ Krivograd, *Prispevki k zgodovini koroške krajine*, str. 457.

⁴¹ Baš, *Prispevki k zgodovini severovzhodne Slovenije*, str. 344.

ogljja. Vsako leto je nekdo oddal za tolikšno vrednost ogljja, kot si je sposodil denarja ali blaga. Ob tem je treba vedeti, da posojila pri podjetju niso dobili samo v denarju, ampak večinoma v obliki živil in drugih potrebščin.

Poraja se tudi vprašanje, katerim socialnim skupinam so pripadali ostali oglarji, ne glede na letni zaslužek. Dokumenti nam razkrivajo naslednje skupine:

- 1) kmetje oziroma tlačani⁴²
- 2) kočarji in garbači
- 3) priseljenci in domačini, ki niso imeli druge možnosti za preživetje.

Ob tem je zanimivo, da je od 1799 do 1809 33 oglarjev od 42 izkoriščalo goloseke in pašnike mislinjske železrne tako, da so tam proti odškodnini pasli svojo živino, sejali in tudi kosili.⁴³ Torej je 79% oglarjev paslo živino na posekah in planinah, ki so bili v lasti podjetja. To je dokaz, da so ti, ki so imeli v paši svojo živino, nekateri po eno kozo, drugi pa do po nekaj konj in volov, morali okoli svojega doma obdelovati zemljo. Iz tega dejstva sledi, da je večina oglarjev izhajala iz vrst kočarjev, ki so imeli svojo zemljo, nadalje iz garbačev, ki so jo imeli v najemu. Sledili so priseljenci in drugi, ki so bili brez lastnine in so obdelovali najeto zemljo. Domnevamo lahko, da so tisti, ki so obdelovali zemljo, doma redili prašiče, kokoši, itd... Skratka zemlja je bil pomemben vir za preživljanje. Tudi dejstvo, da je lahko tako veliko število oglarjev proti plačilu izrabljalo poseke, govori o tem, da so lastniki to podpirali, saj so na ta račun lahko izplačali nižje plačilo.

Za zaključek si bomo ogledali še, kaj je upravnik mislinjske železrne Joahim Paul Jauth na robu seznamov oglarjev zapisal o posameznih oglarjih. Iz opomb zaznamo njihove težave, vzroke za pretirane zadolžitve in tudi tragično stanje posameznikov o njihovi starosti, zdravju, težavah na delu in njihovi dejavnosti v gozdu.

Leta 1803 je pri štirih oglarjih zabeležil, da so stari oglarji. Naslednje leto, 1804, je bilo 6 starih oglarjev, 1806 je kot takšen označen en sam, leta 1807 so bili štirje stari in 7 srednje starih. Leta 1808 so bili spet 4 stari, 7 srednje starih in 1 "penzionist".⁴⁴ Leta 1810 je bil star le 1, leta 1816 je bil eden star z družino, dva, Urban Petrič in Josef Vidmar, sta bila stara in izčrpana, Jurij Sep pa je bil star in vedno bolan.

Kakor je na storilnost oglarjev vplivala starost, tako sta vplivala tudi mladost in neizkušenost. V letih od 1803 do 1811 je bilo kar 22 oglarjev označenih kot novinci in mladi. Upravnik Jauth ni bil pozoren samo na stare delavce in novince, ampak je zaznal tudi "zanikrne in nerodne". Tako je leta 1804 Filipa Topovška označil za zanikrnega delavca. Leta 1803 pa je zapisal, da so trije oglarji, Merlin Grampuš, Jurij Pačnik in Jurij Sep, tako delali, da so pridelali nekaj dolga.

Za zadolževanje oziroma nižjo storilnost so bili krivi tudi neugodni pogoji v gozdovih. Tako sta Jakob Pleh in Andre Lepener delala v "grozljivem" gozdu s polomljenimi drevesi in sta se delavca zaradi tega zadolžila. Dalje so oglarili v krajih, kjer ni bilo poti, npr. leta 1816 v Križnem hribu nad Mislinjo. Leta 1810 je omenjen tudi črviv gozd (verjetno okužen z lubadarjem).

Poleg tega Jauth omenja še pripravljala dela za oglarjenje: bodisi da so na novo postavljali kopišča, stavbe, bivališča in tudi hleve ali pa so zaradi starosti ali elementarnih nesreč, ki so jih povzročili viharji, močni nalivi ali plazovi, obnavljali stare. Zaradi vsega tega so nakuhali manj ogljja in manj zaslužili. Videti je, da lastniki tega največkrat niso upoštevali, ob večjih nesrečah ali ob velikih začetnih delih ali obnovah pa so včasih le priznali odškodnino. Tako je v seznamu za leto 1803 zapisano, da so oglarju Andreju Rozmanu ob letnem zaslužku 354 gld priznali odškodnino 110 gld za elementarno škodo. Ker je imel to leto za 464 gld dolga, je na koncu leta s to vsoto poplačal dolg in ostal praznih rok. Tega leta so priznali odškodnino za elementarno nesrečo še petim oglarjem v vrednosti od 3 gld do 227 gld.⁴⁵ Enemu oglarju so priznali odškodnino za elementarno nesrečo v višini 28 gld, sedmim za ureditev kopišč v višini od 25 gld do 263 gld, dodatek za rezanje lesa (žaganje) od 1 gld do 11 gld. Jakob Weizenbuchler je dobil za postavitev kopišča kar 125 gld. Dodajmo še, da je bil zadolžen za 4780 gld, 31. decembra pa je ostal dolžan še 2593 gld. Weizenbuchler je bil eden največjih proizvajalcev ogljja, saj je tega leta nakuhal 3122 škafov po 18 kr ter zanj dobil 936 gld in 36 kr.⁴⁶

V dokumentih najdemo zapisane opombe, ki neposredno govorijo o tem, da so se oglarji preveč zadolževali. V letu 1804 je pri petih oglarjih pripisano, da so se morali nujno zadolžiti zaradi podražitev živil. Pri šestih oglarjev je zapisano: "Zaradi novih priprav za kuhanje ogljja v zelo težavnem velikem turjaškem jarku, Grosthurnig graben, in ob podražitvi vseh življenjskih potrebščin ter ob visoki dnevni plači pomočnikov so prišli v dolgove".⁴⁷

⁴² KMR, Mislinjska železarna, šk. 3: Vermögenstands-Ausweis der Mislinger Holz und Kohlgedinger für das Solarjahr 1800.

⁴³ Krivograd, *Prispevki k zgodovini koroške krajine*, str. 140; zlasti poglavje o izkoriščanju golosekov mislinjske železrne, str. 129–155.

⁴⁴ "Star pensionist" pomeni, da je užival neko pokojnino, ki pa je bila preskromna za preživetje.

⁴⁵ KMR, Mislinjska železarna, šk. 4: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1803.

⁴⁶ KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1804.

⁴⁷ Prav tam.

Leta 1806⁴⁸ se je pet oglarjev zadolžilo zaradi podražitev, štirje, ker so imeli preveč pomočnikov, pri treh pa je zabeleženo, da so imeli preveč pomočnikov in zaradi podražitev. Eden pa zato, ker je tudi imel najetih preveč delavcev in je še prevažal oglje. Tega leta se je še zgodilo, da so štirje oglarji pobegnili, dva sta delo zapustila, šest pa jih je umrlo. Omenjene opombe o podražitvah in pomočnikih se nanašajo le na leti 1804 in 1806.

V dokumentih za leta 1808,⁴⁹ 1810, 1811 in 1816⁵⁰ se opombe v glavnem nanašajo na oglarje, ki so vozili oglje, na novince, ki so bili tudi vozniki, nadalje na tiste, ki niso imeli prevoza, pa tudi na take, ki niso radi prevažali. Videti je, da je prihajalo do precejšnjih sprememb, kar se tiče odvoza oglja do železarskih obratov v Mislinji. Leta 1797 je bilo pri podjetju 38 oglarjev in 58 voznikov, ki so prihajali k posameznim oglarjem in oglje odvažali k obratom v Mislinji.⁵¹ Videti je tudi, da so do leta 1806 redno zaposlovali voznike. Šele tega leta se pojavi v seznamih rubrika "Zasluzek s prevozom oglja", Fuhr Verdienst etc.⁵²

Oglarji železarne Mislinje so pasli živino na njenih posekah in sicer povprečno 590 glav živine na leto: ovce, koze, govedo in konje. Pomočniki so imeli tudi vole in konje. Od leta 1805 pa do 1809 je hitro raslo število volov in delno tudi konj.⁵³ Oglarji so v obdobju od 1799 do 1806 pri svojem delu v gozdu uporabljali vprežno živino in verjetno so posamezniki prevažali tudi oglje. Verjetno posamezniki ne bi pasli volov in konjev, če jih ne bi uporabljali pri spravljanju lesa do kopišč. Številni oglarji so imeli na paši tudi po več krav, ki so jih verjetno tudi uporabljali za vprego pri spravljanju lesa. Šele leta 1806 je prvič v seznamu oglarjev vpisana vprežna živina kot imetje.⁵⁴ Leta 1806 pa se je v pregledih dolgov in premoženja ob rubriki Zasluzki za oddano oglje pojavila še rubrika "Zasluzki od prevoza oglja", ki je nato ostala v vseh pregledih do vključno 1817.⁵⁵

Število oglarjev, ki jim je bila priznana voznina:

1806	1807	1808	1810	1811	1813	1814	1816	1817
9	8	16	33	7	11	21	19	13
1	0	6	6	4	7	6	0	0

Že leta 1806 so v pripombah omenjeni oglarji, ki so bili novinci in prevozniki oglja. Zdi se, da so se prezadolžili zato, ker so bili začetniki in tudi zato, ker so odvažali oglje. Kadar so torej vozili, niso mogli kuhati oglja in so ga manj oddali in manj zasluzili. Zdi se, da stroškov in časa prevoza lastniki niso upoštevali. Vse do leta 1811 se v opombah javljajo mladi oglarji in vozniki oglja. Toda leta 1813 je moralo priti do sprememb, saj od tega leta ni nihče več označen kot novinec in voznik oglja, ampak se pojavi oznaka "nima možnosti prevoza". Takih je bilo 8 oglarjev in 19 voznikov. Iz tega sklepamo, da so bili oglarji v vpregami iskani. Leta 1814 je bilo 15 oglarjev-voznikov, 10 brez prevoza, 4 pa taki, ki niso radi vozili. Za leto 1816 so trije označeni kot vozniki, dva pa, da sta vozila z voli. Da sta ta dva označena posebej, pomeni, da je večina ostalih oglarjev-voznikov imela konjske vprege. Za leto 1817 pa ni razvidno, da bi kateri oglar vozil oglje. Iz gornje tabele tudi je razvidno, da je voznina pripisana le majhnemu številu oglarjev-voznikov. Lahko domnevamo, da je bila pri ostalih voznina vključena v ceno oddanega oglja ali pa jim podjetje ni priznavalo stroškov za prevoz.

Iz opomb omenjenih seznamov⁵⁶ izvemo, da je moral npr. leta 1803 oglar Anton Kurat dolg pokriti z vozno opremo in lastnim premoženjem. Dalje sta kot priseljenca omenjena oglarja Jaruš Erben in Tomas Repas, prvi leta 1807 in 1811, drugi pa leta 1811. Če ju je bilo vredno označiti za priseljenca, domnevamo, da sta v Mislinjo prišla iz krajev izven legenske okrajne gosposčine, v katero je sodila Mislinja. Že zgoraj smo omenjali, da je bilo verjetno precej oglarjev pri mislinjski železarni priseljenih. Omenjena dva sta edini dokaz, da so bili tu tudi priseljenci.

Dalje izvemo, da je bil leta 1810 oglar Johan Smarečnik "nemški lesni mojster" ali Teutschen Holzmeister. Sklepamo lahko, da je bil kolar. Naslednje leto sta označena kot nemška Holzmeisterja oglarja Florjan Ortnik in Matheus Mirth. Ni znano, zakaj so vsi trije navedeni kot nemški mojstri.

Ob že navedenih najdemo še italijanske delavce. Pri oglarju Andreju Čekonu je pri letu 1808 vpisano novo delovišče zaradi Italijanov. Vemo, da je leta 1807 v Zoisovih gozdovih delalo 15 italijanskih delavcev, leta 1809 pa 23. Po priimkih sodeč so bili to beneški Slovenci. Junija 1809 so še bili v Mislinji,

48 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1806.

49 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1808.

50 Prav tam.

51 KMR, Mislinjska železarna, šk. 3; podrobno glej Krivograd: Oglarji in vozniki oglja, str. 93–97.

52 KMR, Mislinjska železarna, šk. 6.

53 KMR, Mislinjska železarna, šk. 3: Alpen Nutzung Register ... für die Jahre 1799, 1800 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808 et 1809; podrobno glej Krivograd, *Pri-spevki k zgodovini koroške krajine*, str. 129–155; Krivograd, *O izkoriščanju golosekov*, str. 297–322.

54 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1806.

55 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1807 in 1808, šk. 6; 1810, 1811, 1813, 1814, 1816 in 1817.

56 KMR, Mislinjska železarna, šk. 5: Vermögenstands-Ausweis ... für das Solarjahr 1806–1816.

pozneje jih dokumenti ne omenjajo več. Leta 1809 so namreč nastale Napoleonove Ilirske province in Beneška Slovenija je ostala na oni strani provinc.⁵⁷

Zaključek

V prispevku so bila prikazana le nekatera dejstva v oglarjenju pri nekdanji mislinjski železarni. Da bi dobili zaokroženo podobo te dejavnosti pri omenjenem podjetju ali v slovenskem prostoru, pa bo treba še precej napora bodočih raziskovalcev, tako zgodovinarjev kakor etnologov in drugih strokovnjakov.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

KMR – Koroški muzej Ravne na Koroškem
Fond Mislinjska železarna 1748–1854.

USTNI VIRI

Strmčnik, Rudolf, Graška gora 7, Slovenj Gradec.

LITERATURA

- Baš, Franjo: *Prispevki k zgodovini severovzhodne Slovenije*. Maribor : Obzorja, 1989.
- Enciklopedija Slovenije (EŠ)*, 8. knjiga. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1994.
- Felsner, Barbara: Arbeitsbedingungen von Gewerken, Berg - und Hüttenleute. *Grubenhunt und Ofensau : vom Reichtum der Erde*. Landesausstellung Hüttenberg/Kärnten, [29. April - 29. Oktober] 1995. 2. knjiga. Klagenfurt : Kärnten Landesausstellungsbüro, 1995.
- Krivograd, Alojz: Oglarji in vozniki oglja pri nekdanji mislinjski železarni leta 1797. *Odsevanja*, št. 59/60.
- Krivograd, Alojz: O izkoriščanju golosekov in gorskih travnikov na posestvih železarne v Mislinji v letih 1799 do 1809. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 74, n.v. 39, 2003, str. 297–322.
- Krivograd, Alojz: Prispevek k poznavanju oglarjenja pri nekdanji Mislinjski železarni. *Koroški zbornik* 3, Ravne na Koroškem, 2001, str. 5–29.
- Krivograd, Alojz: *Prispevki k zgodovini koroške krajine*. Ravne na Koroškem : Koroški pokrajinski muzej, 2004.

Krivograd, Alojz: Prispevek k zgodovini mislinjske železarne. *Slovenj Gradec in Mislinjska dolina II*, 2, 1999, str. 443–466.

Valenčič, Vlado: *Žitna trgovina na Kranjskem in ljubljanske cene od srede 17. stoletja do prve svetovne vojne*. Ljubljana : SAZU, 1977.

Z U S A M M E N F A S S U N G

Die Köhler beim Mislinja-(Mießling-) Eisenwerk von 1800 bis 1817

Das Mislinja-(Mießling-)Eisenwerk, das von 1723 bis zum Ende des 19. Jahrhunderts in Betrieb war, setzte sich in den Jahren 1800–1817 aus drei Betrieben zusammen: den Stollen in der Umgebung von Ribnica na Pohorju (Reifniz am Bachergebirge) und Vitanje (Weitenstein), ferner Köhlerei, Holz- und Brennholzvorbereitung sowie Hochofen und Schmieden. Im Hochofen als Grundbetrieb wurde das Eisenerz zu Roheisen verhüttet und in Schmieden zu Eisenprodukten verarbeitet. Zum Unternehmen gehörte noch ein Anwesen, das vom Eisenverwalter verwaltet wurde. Im Jahr 1800 gab es im Rahmen dieses Anwesens fünf untertänige Huben.

Kohle, Holz und Brennholz für den Hüttenbetrieb wurde in den Wäldern von verschiedenen Unternehmen vorbereitet – auch in Wäldern weltlicher und geistlicher Feudalherren. Angaben über Köhler, ihre Produktivität und ihre Löhne in den Jahren 1800–1817 sind den erhaltenen Lohnlisten zu entnehmen, so wie den Dokumenten, die Angaben über die Zahl der Köhler enthalten, über die Menge der gewonnenen Holzkohle in Mießlinger Schaffen, über die Lohnhöhe, über das Vermögen der Köhler, in Form von Holz- und Holzkohlevorräten im Wald sowie über die Anlagen für die Kohlenbrennerei und über das Zugvieh, ferner über ihre Verschuldung bei dem Unternehmen *Waldeisenwerk in Misling*. Im Durchschnitt waren in den genannten Jahren in der Holzkohलगewinnung 38 Köhler beschäftigt, die durchschnittliche Jahresproduktion von Heizkohle pro Köhler betrug 509 Mießlinger Schaffe.

Einen bedeutenden Faktor der materiellen Lage stellen die Schulden der Köhler dar. So betragen z.B. die Schulden der 33 Köhler am 31. Dezember 1806 16.604 Gulden. Das war die höchste Schulden-summe einer Köhlergruppe in den Jahren 1800–1817. Im darauffolgenden Jahr reduzierte das Unternehmen die Schulden der Köhler, indem es den Wert des Vermögens der Köhler abzog, das sie in den Wäldern in Form von Holz und Holzkohle, von

⁵⁷ KMR, Mislinjska železarna, šk. 6: Seznam 15 delavcev v času od 5. septembra do 20. decembra 1807; Fassung der Italiener, 25. december 1808 – 22. maj 1805; Seznam 26 delavcev iz Srednje komisije in obračun zaslužkov in dolgov za prvo polovico leta 1809; Krivograd, Prispevek k zgodovini, str. 458–459 in 465.

Anlagen zur Kohlenbrennerei und von Zugvieh und dessen Geschirr besaßen.

Die Ursache für eine derartige Verschuldung lag in der Teuerung und im Akkord, der sich zwischen 1803 und 1806 nicht wesentlich verändert hat. Einzelne Köhler blieben verschuldet wegen der

Teuerung von Lebensmitteln, wegen der zu großen Knechtezahl, zu hohen Beförderungskosten bei der Holzkohle, wegen ungeeigneter Grundstücke und ungeeigneten Holzes, dicker durch Sturm oder Schnee abgebrochener Bäume, was alles die Holzkohlenmenge und damit den Gewinn minderte.